

*Polycymobilitetens spektrum
och diffuserat lärande
– kulturpolicy i Stockholm*

THOMAS BORÉN & CRAIG YOUNG

”Policy mobilities”, eller polycymobilitet på svenska, är ett forskningsfält som vuxit fram och blivit allt viktigare inom urban geografi under senare år (McCann, 2011; Peck & Theodore, 2015). Studieområdet betonar att policy inte enbart skapas inom avgränsade administrativa enheter, som en stad eller kommun, utan att policy är ett mobilt och rörligt fenomen som kan spridas globalt till olika städer. I det här kapitlet bygger vi vidare på dessa perspektiv för att utveckla hur vi ser på policy som verkar ha global spridning. Syftet är att kritiskt analysera och beskriva hur policy på en plats utvecklas i relation till internationella influenser. Vi problematiserar hur det lokala och internationella samspelar och försöker nyansera forskningsfältets relativa fokus på mobilitet med en mer utvecklad förståelse för den roll det lokala spelar i utvecklingen av policy på en plats.

Ett tydligt exempel på en globalt mobil urban policy är policy kring kreativitet och den kreativa staden, som de senaste 15–20 åren fått mycket stor spridning. Den kan återfinnas i olika tappningar i stora som små städer runtom i världen. I kapitlet utgår vi från Stockholm och genom analys av planer och strategiska visionsdokument, inter-

vjuer och en självbiografisk redogörelse undersöker vi hur stadens policyutveckling inom det här fältet formats (eller inte formats) av internationellt spridda idéer. Den självbiografiska redogörelsen är en fördjupad inifrånbeskrivning av Stockholms kulturförvaltning 1977–2010 och behandlar det som Peck och Theodore (2012, s. 24) beskriver som ”the prosaic netherworlds of policy implementation” vilket ses som svårfångat i policy-studier. Materialet bygger också på tolv semi-strukturerade expertintervjuer genomförda 2016 och 2017 med olika förvaltningar i Stockholmsregionen och med ”cultural intermediaries”, t ex konsthallsdirektörer och andra som har en etablerad position i kulturlivet men som i sitt arbete också har en relation till policy och politik inom kulturområdet.

På basis av det här materialet visar vi att policyutvecklingen på en plats över tid innehåller en spännvidd av internationella influenser från olika platser som vävs samman med lokala idéer. Utifrån detta argumenterar vi för att policyutvecklingen på en plats bör undersökas som genom ett spektrum i vilket hänsyn tas till både mobil policy och till den lokala policyutvecklingen. Att enbart se till hur mobil policy finns representerat en plats ger en begränsad förståelse av både platsens roll och av dess policys eftersom på en plats kommer att ha inslag av både internationella och lokala idéer. Medan litteraturen om policy-mobilitet har haft ett relativt fokus på just mobiliteten, har den i motsvarande grad inte tagit tillräcklig hänsyn till de platsbundna eller immobile aspekterna av policy vilket om inte annat motiverar att försöka analytiskt kombinera perspektiven för att skapa en mer rättvis bild av hur policyutveckling på en plats formas.

POLICYMOBILITET OCH DEN KREATIVA STADEN

Som tidigare nämnts har policymobilitet vuxit fram som ett viktigt forskningsområde inom geografi under senare år. Genom en ökad förståelse för att policy i allt större utsträckning är globalt mobil och en bättre förståelse för hur denna spridning faktiskt går till har litteratu-

ren inom fältet utvecklats från idéer om policydiffusion och policyöverföring (på engelska: *policy transfer*) till en förståelse som till skillnad från tidigare också tar hänsyn till hur olika aktörer omformulerar och anpassar policyn under det att den ”rör sig” eller när den ”angör” olika platser (McCann 2011; McCann & Ward 2011; Peck, 2011a; Hirt, Sellar och Young 2013; Peck & Theodore 2015). En kärna i argumentationen är att en policy sällan överförs på ett enhetligt sätt från en plats till en annan. Perspektivet strävar också efter en förståelse för att det inte bara är policys som förändras när de hanteras av olika aktörer medan de rör sig, utan även de platser som angörs. Dessutom är världen runtomkring också föränderlig, vilket leder till anpassningar av policyn – både under dess rörelser och vid dess angörande och implementering.

Det kan också tilläggas att förutsättningarna för all policy ändrats de senaste åren. Peck & Theodore (2015) menar i sin bok ”Fast policy” att policy i stort numera opererar under villkor som gör dem lättare att sprida och under villkor som leder fram till ”snabb” och global mobil policy. Snabb ska här inte förstås som hastigheten som en policy rör sig mellan platser utan snarare som att utvecklingen av policy (eng. *policy making*) nu till stor del sker under villkor som präglas av att platser är sammankopplade och kan ha intensivt och samtidigt utbyte med varandra.

När det kommer till policys om urban utveckling är en aspekt av de här nya villkoren att städer i större utsträckning än tidigare bevakar och är benägna att kopiera varandra för att inte framstå som att de ligger efter policy-utvecklingen på andra platser, vilket kan vara viktigt i en konkurrenssituation (om investeringar och högutbildade). Detta gäller även om den kopierade policyn ännu inte har bevisats fungera bra. Dessutom, som McCann (2013; se också Andersson & James, 2018) visar så tar sig konkurrensen mellan städer olika former. Trots att man konkurrerar om investeringar så är det också viktigt att vara ”friendly” och dela med sig av sina erfarenheter av policy och strategier som man använder för att lyckas i konkurrensen, om inte annat för att man vill vara ”leaders as well as winners” (McCann 2013, s. 20).

En av de policys som uppvisar många egenskaper som just ”snabb” och globalt mobil är den om den kreativa staden, eller ”the creative city thesis” i vilken kultur utgör ett bärande drag. Föreställningar om kultur och kreativitet inspirerade av urbanforskare som Charles Landry (2000) och Richard Florida (2002; 2005) blev snabbt centrala i policys om urban utveckling i städer runt om i världen (Evans, 2009). Även om Landrys och Floridas idéer är mer komplexa har det i korthet handlat om att kultur och ett rikt kulturliv (museum, konsthallar, musik- och teaterscenen mm) ökar en stads attraktivitet. Därmed understödjer kultur att locka investeringar till staden samt locka (och behålla) arbetskraft, främst högutbildade och kreativa personer. Kultur bidrar enligt dessa idéer härmed till en stads (ekonomiska) utveckling.

Genom att många städer runt om i världen så snabbt anammade dessa idéer så kan de betraktas som ”hypermobila”. Hypermobiliteten kan förklaras bland annat av att några av de huvudsakliga förespråkarna för de här idéerna har varit mycket drivna entreprenörer i att marknadsföra dem. Till exempel har Charles Landry och Richard Florida genom sina respektive konsultföretag hållit föredrag och gett rådgivning runt om i världen. Även Internet och sociala medier har i högsta grad bidragit till att spridningen (Peck, 2005; Gibson & Klocker, 2004). Gibson & Klocker beskriver det som en ”increasingly standardized narrative of ’creativity-led urban economic development’” (2004, s. 431) genom vilken städer implementerar mer eller mindre färdiga policykoncept. Koncept som utvecklades i en viss kontext används som lösningar på urbana utmaningar i en annan, utan större hänsyn till att förutsättningarna kan skilja sig åt mellan dessa (se också Peck, 2005; Pratt, 2009; Prince, 2014). Ytterligare en förklaring är att viktiga internationella organisationer som UNESCO och EU har plockat upp idéerna och på olika sätt förespråkade dem och spridit ”best practice” kring hur de kan användas (Borén & Young, 2016).

Det kan tilläggas att det också funnits och fortfarande finns en efterfrågan bland städer på nya utvecklingsidéer. I efterdyningarna av ekonomisk omstrukturering och avindustrialisering letar städer efter

nya sätt att möta den urbana konkurrensen om investeringar. Ekonomin globalt sett har även blivit mer kunskapsintensiv. I samband med detta ökar också efterfrågan på högutbildade (och kreativa) personer, då brist på dessa grupper ofta utgör en flaskhals i denna typ av ekonomier. Tanken är således att genom kultur göra staden intressant för just dessa grupper. Dessutom, som Peck (2011b) hävdar, så kunde de här idéerna om att satsa på kultur relativt lätt inkluderas i städernas befintliga policyprogram då det inte utmanade några starka särintressen samtidigt som beslutsfattarna framstod som om de gjorde något nytt och spännande för att lösa problemen.

KRITIK OCH IMMOBIL POLICY

Policymobilitetsforskningen har också mött en del kritik och vidareutvecklats. Russel Prince (2012) menar att genom att använda begreppet "fluid space", ursprungligen utvecklat i Actor-Network Theory (ANT), kan fler aspekter av cirkulationssystemen som policy rör sig i beskrivas (se även Jacobs, 2012 för en ANT-inspirerad kritik). När det kommer till policy om kultur och kreativitet skulle fluid space-metaforen vara användbar för att förstå cirkulationssystemens förmåga att blanda mycket olika delar, som t ex kultur, innovation, urban utveckling och ekonomisk tillväxt, till en sammanhållen policy om kreativitet. Eftersom den specifika blandningen kommer att skilja sig åt mellan olika platser kommer kreativitetspolicyerna på de olika platserna också att vara olika men ändå igenkänningsbar som just kreativitetspolicy eftersom de ingår i ett och samma fluid space av idéer och aktörer.

Ytterligare kritik har riktats mot policymobilitetsperspektivet av Dzudzek och Lindner (2015), som menar att mottagningen av en policy på en plats, dvs hur den "landar", är underbeforskat såväl konceptuellt som empiriskt jämfört med studier av hur policy rör sig, dvs mobilitetsaspekten. De argumenterar för att forskningen måste ta mycket större hänsyn till den lokala förståelsen av den mobila policyerna när den väl integrerats i platsens specifika styrsystem och blivit performativ. De me-

nar att detta är “in fact a process of intense mutual engagement” (2015, s. 391) mellan policy och plats och det är således inte endast policyn som förändras och muterar när den rör sig och landar, utan även platsen påverkas. Dessutom, som Stein *et al.* (2017) påpekar så finns inom policymobilitetslitteraturen en “success bias”, dvs att forskningen i huvudsak redogör för analyser av lyckade policytransfereringar. De skriver:

[W]hile recent literature on policy mobilities explicitly highlights contingencies, variegation and ambivalence, the focus on “successful” projects obscures the fact that transfers often fail. By not looking at these cases in more detail and disregarding them as unimportant, the success stories of the advocates of transfer are reinforced. (Stein *et al.* 2017, s. 39)

Det finns alltså flera anledningar att undersöka policy inte enbart som något mobilt utan också inkludera aspekter i analysen som handlar om policy-*immobilitet*. Nedan diskuteras detta i två huvudsakliga former. Den första handlar om policys som redan är mobila och således finns i det ”moln” av möjliga policys som lokala beslutsfattare skulle kunna börja använda, t ex om Business Improvement Districts eller hållbarhet men som trots ibland enveten uppmuntran och försök från högre regionala, nationella eller övernationella maktinstanser inte får fäste lokalt. Jacobs kallar detta för ”non-arrival and non-adaption” (2012, s. 418). Den andra formen är lokalt utvecklade policys som aldrig mobiliseras som mobila och således aldrig lämnar den plats de utvecklats på. I den första formen lyckas policyn aldrig ”landa” medan i den andra formen så lyckas den aldrig ”flyga iväg”.

Vad gäller den första formen av immobilitet, så finns studier som sammanfattningsvis belyser de lokala faktorer som hindrar en global eller nationell policy från att nå fram till en viss plats (Carr *et al.* 2014; McLean & Borén, 2015; Stein *et al.* 2017). Carr *et al.* (2014) visar rationaliteten i varför det i Luxemburg antas hållbarhetsåtgärder på nationell nivå men att det är politiskt rationellt för beslutsfattare på lokal nivå

att inte implementera dem. McLean & Borén (2015) diskuterar fenomenet i termer av barriärer som hindrar implementeringen av hållbarhetsåtgärder på Vancouver Island utanför Canadas västkust; begreppen i en policy kan vara otydliga, konkurrens mellan lokala aktörer och en generell resursbrist av tid, pengar och personal tillsammans med regionalt otydligt ledarskap. Becker (2015) menar att forskningen om varför hållbarhetsåtgärder inte implementeras hämmas av att den “concentrates mainly on rigid processes in a system of fixed scales, and generally underestimating factors such as contexts, values, stakeholder interests, and opportunities of actors and institutions involved in the transfer processes” (2015, s. 104). Och Stein *et al.* (2017) visar att implementering i Tyskland av Business Improvement Districts, så kallade BIDs misslyckats i stora delar därför att det antingen inte fanns krisförståelse på de lokala platserna, kriser som i sin tur skulle behöva lösas med hjälp av BIDs, eller för att, även om krisförståelse fanns, så kom inte aktörerna överens om hur den krisen skulle avhjälpas.

Utan lokala aktörer som arbetar tillsammans för att implementera en viss policy, så kommer den således endast svårligen eller inte alls att implementeras. Som Temenos och McCann (2012) visar, för att en policy ska kunna landa behövs en slags lokal beredvillighet eller lokal ”fix” för att kunna ta emot policyn (jfr Robinson, 2015). Platsen så att säga behöver vara institutionellt mottaglig och beredd, innan något utifrån kan implementeras. Och om det inte finns, så kan inte policyn landa.

Vad gäller den andra formen av immobilitet ska här bara påpekas att det handlar om policys som inte aktivt mobiliserats för att cirkulera i internationella policynätverk eller som inte plockats upp för vidare spridning av någon aktör inom den nationella eller globala policyindustrin. Det finns alltså ingen som försöker paketera den för vidare distribution eller som aktivt jobbar för att sprida den eller de idéer den bygger på. Det handlar sannolikt om de flesta urbana policys. Detta betyder dock inte att de tjänstemän och/eller politiker som mer eller mindre dagligen arbetar med en viss policy inte diskuterar och berätt-

tar om den på internationella möten eller konferenser, men det finns ingen särskild mission – ekonomisk eller annan – att sprida den. Vidare har dessa policies ofta funnits lokalt under en längre tid och även om en policy kan ta emot influenser utifrån har den snarare vuxit fram över tid i samspel med den lokala politiska makten, anpassade till nationell lagstiftning och politik, och överlever i sin nuvarande form kanske främst för att det inte finns ett aktivt missnöje med dem (Dolowitz & Marsh, 1996).

Ett generellt drag hos dessa policies torde vara att de överlevt politiska förändringar i maktutövandet då det i vid mening finns en lokal politisk konsensus i hur de aktuella frågorna ska organiseras samt om deras mål och finansiering. Politiska skillnader finns med all säkerhet mellan partierna i stad eller kommun men när det kommer till att översätta politiken till genomförbar policy så tar de sig snarare uttryck i gradskillnader i inriktningen, finansieringen eller organisationen snarare än att vara stora principiella stridsfrågor. Att policyn i stort överlever lokala politiska ändringar i maktutövandet kan också bero på att policyn vuxit fram i relativ politisk enighet om mål, finansiering och organisation och/eller att det finns en sammantaget god lokal förankring för rådande policy bland befolkningen. I korthet, detta är policy som på flera sätt är rotad på platsen.

Trots att, som framgår ovan, policymobilitets-litteraturen kritiserats och utvecklats, och trots att såväl McCann (2011) och Peck & Theodore (2015) betonar vikten av att väga in det lokala och inte enbart fokusera på mobilitetsaspekterna inom policyutveckling, finns forskning på området som hävdar att betoningen på mobilitet överdrivits. Betydelsen av det lokala riskerar härmed att underskattas och sammantaget riskerar en skev bild av hur policy faktiskt utvecklas att styra forskningen. Den ”fixity-mobility dialectic” som McCann (2011, s. 109) uttrycker det i sin diskussion av relationen mellan den lokala platsen och mobil policy, har kort sagt i mycket av forskningen lutat alltför hårt mot mobilitetssidan. Policymobilitet, som Peck & Theodore (2015, s. xxvi) skriver, ska inte ”fetischeras” utan snarare ”textureras” ihop med den lokala ut-

vecklingen. Som Andersson (2014) visar – det finns ett samspel mellan det territoriellt bundna och de policy-relationer med omvärlden som platser har, och samspelet är viktigt för att förstå den lokala utvecklingen. Dock är alla de policys som aldrig mobiliseras, som aldrig ”lyfter” men som fortfarande är mycket viktiga för platsen, bristfälligt representerade i policymobilitetsforskningen. Lokala policys och tillhörande praxis är emellertid viktiga för att förstå hur platser och policy utvecklas i tandem och i förhållande till såväl interna som externa policyutvecklingar. Eller med andra ord, hur de påverkar varandra över tid.

Vi föreslår därför att tänka på policymobilitet som sett utifrån ett spektrum (snarare än en dialektik) från hypermobilitet till immobilitet (eller ”fixity”) och allt där emellan. Idéen om ett policyspektrum gör det svårare att bortse från de policys och planeringsföreställningar som redan finns på plats och som kanske varken är hypermobila eller helt immobila. Idén med ett spektrum är att flera olika kvalitéter kan visas samtidigt och som tillsammans utgör en slags helhet (bild 1). Utifrån empirisk grund diskuterar vi detta nedan och visar att idén om ett spektrum är viktig, inte minst eftersom det ger möjligheter att kritiskt undersöka och förstå vad som händer när ”snabb” och mobil policy möter lokalt producerade ”långsamma” policys, som i sin tur kan ha influerats av policy från olika platser vid olika tider. Syftet med spekrat är inte att betrakta policyutvecklingen på en plats på ett binärt sätt eller som ett dialektiskt förhållande mellan mobil och immobil, mellan snabb och långsam policy. Snarare ska idén om ett spektrum ses som en sammanhängande analytisk föreställning eller modell som förenklar för studier att inbegripa och redan från början tänka in att det sannolikt är olika rumsligheter (och temporaliteter) som underbygger policyutvecklingen på en plats, utan att lägga för stor vikt vid någon av dem, eller underrepresentera någon annan del.

POLITIK OCH POLICY I STOCKHOLM

Hur förhåller sig då Stockholms policy om kultur till den ovanstående idén om ett spektrum? Undersöker man Stockholms policy inom kultur och kreativitet faller stora delar av den väl in under vad som kallas långsamt utvecklad lokal policy och det kan noteras att kulturpolicyen eller delar av den endast i mycket liten omfattning verkar ha mobiliserats och spridits internationellt. Endast i någon av intervjuerna nämns att Kulturskolan sannolikt influerat sin danska motsvarighet i Köpenhamn men i övrigt är man omedveten om någon medveten export av idéer inom kulturpolicyområdet. Det finns med andra ord inte heller någon "policy boosterism" (McCann, 2013) kopplat till kulturområdet,

*Bild 1. Ett spektrum visar olika men sammanhängande kvalitéer samtidigt.
Foto: rdshanky, 2011.*

även om andra delar av Stockholms utvecklingspolitik har boostats och mobiliseras, särskilt då vad gäller policy kring urban hållbar utveckling. Det är kring detta staden vill vara en internationell ledare eller föregångare men inom kulturområdet verkar det inte finnas några strategier varken för att importera eller exportera policy. Detta trots att kultur är ett av de tre bärande värdebegreppen som underbygger Stockholms varumärke: "Stockholm – the Capital of Scandinavia". Det går å andra sidan inte heller att säga att staden är en typisk "follower" inom kulturpolicyn. Internationell input finns, men som intervjuerna visar är denna mer komplex än att staden kopierar idéer från andra platser.

För det första är delar av stadsförvaltningen i Stockholm från 1990-talet medlem av internationella nätverk, och använder medlemskapet i dessa nätverk för att observera och lära av andra städer internationellt inom kulturområdet. Kulturförvaltningen är t ex medlem i World Cities Culture Forum¹, som:

... varje år utfärdar en kulturrapport om cirka 40 städer och där kan du se statistiska siffror om bibliotek och bibliotekslån, hur mycket pengar de lägger på olika saker och hur många besökare det finns, och så. Du kan mäta och jämföra. ... Och vi tyckte att det var intressant att se hur de fungerar – andra städer – vilka resultat har de, vilka är deras strategier? [STO-3 M, 2016]

Stockholm bidrar också aktivt till nätverket och till rapporten vilket i korthet innebär att nätverket handlar om ett ömsesidigt lärande mellan städer. Denna typ av internationellt betingat lärande finns vid flera förvaltningar. Till exempel är det kontor (Tillväxt- och regionplaneförvaltningen vid Stockholms läns landsting) som ansvarar för att utarbeta den regionala utvecklingsplanen (RUFs) med i stadsregionnätverket METREX² som innefattar att städer granskar och reflekterar över varandras policys och planer [STO-10 F & F, 2017]. Även i detta är det interurbana lärandet ömsesidigt. Det är inte enkelriktad kopiering utan snarare ett diffuserat, spritt lärande från många parter som sker

och även utvecklas över tid i samband med att nätverken utvecklas och förändras. En del av detta diffuserade lärande är vidare, även om nätverken är formella och institutionaliserade, att en del av utbytet och kontakterna inom dem sker informellt och/eller självorganiserat, vid sidan om de mer formella möten och uppgifter som man utför inom nätverken.

Ett annat drag, som är viktigt för att förstå spektrat och långsam policy i Stockholms fall, är att Stockholms kulturpolicy är framvuxen över lång tid i relativ politisk enighet om mål och organisation och med en sammantaget god lokal förankring i befolkningen. Det är inte en policy utsatt för tvära kast beroende av internationella nycker eller trender. Den har också varit väl förankrad i det tankesätt som funnits i den nationella kulturpolitiken, som särskilt kom till uttryck i Kulturutredningen från 1974. Det är dock inte så att det saknas lokala stridsfrågor, t ex om självfinansieringsgraden eller Kulturhusets roll, men enligt Bo Andér (2016) är det först under 2000-talet som inriktningen sedan 1970-talet på allvar ifrågasätts då nyliberala idéer får tydligt genomslag även inom kulturpolitiken (se även Korkkinen, 2016).

Ett exempel är att Moderaterna med stöd av Folkpartiet 2004 i stadens kommunfullmäktige föreslog att ateljéstödet till konstnärer helt skulle tas bort eftersom ”konstnärer var entreprenörer och fria företagare som borde verka på marknadens villkor” (Andér 2016, s. 267). Motionen i fullmäktige avslogs dock och enligt Andér (2016, s. 277) finns generellt en ”någorlunda tydlig konsensus i kulturnämndens politiska praktik” om att med allmänna medel stödja olika konstformer. Den långtgående privatisering, outsourcing och upphandling som staden genomförde för många andra verksamheter under 2000-talet genomfördes inte fullt ut i kultursektorn, vilket inneburit att stadens konstinstitutioner, som Liljevalchs, Stadsteatern och Kulturhuset, fortsatte att drivas i stadens regi (Andér 2016, s. 275; se även bild 2).

Dessutom, fram till valet 1994 hade Stockholm ”samlingsstyre” i vilket majoriteten och oppositionen delade upp stadens rotlar mellan sig (Andersson 2012, s. 13). Denna praktik spelar roll vad gäller hur poli-

Bild 2. Kulturhuset vid Sergels torg. Centralt beläget i hjärtat av Stockholm drivs huset fortfarande i kommunal regi. Kulturhuset i sig var tänkt som en markering mot och motvikt till kommersialismen i City när det planerades. Foto: Andrea Creutz, 2018.

tiken utformas över tid eftersom både de som vinner valet och de som förlorar förväntas ta ansvar för stadens verksamhet. Intervjuerna visar vidare att en del partier i Stockholm även efter samlingsstyrets avskaffande, främst Socialdemokraterna och Folkpartiet/Liberalerna, har en ”kulturvänlig” syn på kulturens roll i samhället, trots att de befinner sig på olika sidor av de politiska blocken.

Det är dock inte så att stadens kulturpolicy inte förändras eller utvecklas över tid, men dessa förändringar är inte ett resultat av att hypermobil policy kopierats, trots att det finns exempel som på ytan kan uppfattas så. Till exempel skulle det kunna hävdas att hypermobila, standardiserade idéer om kultur och kreativitet landade och inkorpo-

rerades i Stockholms visionsplaner strax efter Richard Floridas framträdande i stadshuset i början av 2000-talet. I visionsplanerna från 2007 och 2009, som vid sidan av den årliga budgeten varit stadens starkaste politiska viljeyttringar under 2000-talet och styrande för all verksamhet, är det lätt att tolka in tydliga florideanska idéer om attraktivitet och kulturens roll för stadens utveckling (Borén 2013; Borén & Young, 2013; se även Franzén 2016, s. 199–204). Även i den senaste visionsplanen från 2014 finns spår kvar av denna typ av kulturdriven utvecklingspolitik även om dess relativa omfattning tonats ned.

Men det finns en fara i att förlita sig på skrivningar i centrala planeringsdokument eftersom kulturpolitik (och annan politik) som den faktiskt bedrivs, växer fram och översätts till policy som implementeras är mer komplex än vad som framgår i dokumenten. Till exempel menar beslutsfattare i Stockholm som vi intervjuat att vikten av Floridas framträdande i Stockholm inte var så betydelsefull och att den klingat av. En intervjuperson säger:

Nåja, man ska inte överdriva betydelsen av Richard Florida, det är bara en fråga om trend och mode, och att följa flocken. [STO-1 F, 2016]

I Bo Andrés autoetnografiska bok³ om sitt yrkesliv som ledande tjänsteman i Stockholms kulturpolitik och kulturförvaltning från 1977–2010 framhålls snarare en text av Lisbeth Lindeborg från 1991 ("Kultur som lokaliseringsfaktor" utgiven av Industridepartementet) som den text som i Stockholm lyfter fram kulturens roll för urban utveckling. Delar av idéerna bakom Floridas texter är snarlik forskning från 1980- och 90-talen om kulturens roll för urban utveckling och Lindeborgs text är en sammanställning av forskning med exempel på hur de tillämpats i Frankfurt och andra delar av Tyskland (Lindeborg, 1991). Rapporten kom att få stort genomslag i Stockholm och Bo André skriver att även om den efter en tid kom att få kritik spelade den "en inte oviktig roll för de förändringar som kulturpolitiken genomgår i Sverige in mot sekelskiftet, då kulturaspekter och kulturpolitik tar viktiga steg från margi-

nalen in mot politikens ekonomiska centrum” (2016, s. 104–105). Kulturnämnden rekommenderar sedan, på Anders förslag, stadens centrala förvaltning att beakta rapporten i det kommande budgetarbetet. ”Små spår av detta beslut dök så småningom upp även i stadens arbete med Vision 2030” (Andér 2016, s. 104).

Som ledande tjänsteman inom kultursektorn arbetade Bo Andér aktivt från början av 1990-talet för att denna typ av tankesätt skulle tillämpas i Stockholm och att kulturpolitiken skulle omformas till att följa den. Detta var vidare en tid då Stockholms centrala kulturförvaltning saknade en samlad policy för internationellt utbyte. Andér skriver att medan Kulturhuset, Liljevalchs och några av de andra större kulturinstitutionerna i Stockholm ”sedan länge ... alla haft mångskiftande och omfattande internationella samarbeten av skilda slag” (s. 172) hade den ”centrala [kultur]förvaltningen varit föga internationellt orienterad” (s. 172). Från 1995, samma år som Sverige gick med i EU, kom dock Stockholms kulturförvaltning med i kulturforumet i Eurocities-samarbetet, som är ett nätverk mellan städer och deras respektive fackförvaltningar. Enligt Andér (2016, s. 173) var dock Kulturförvaltningen i Stockholm ”en mycket passiv medlem” de första två åren. Därefter tog han själv på sig rollen att ”föra in ett internationellt perspektiv i Stockholms kulturpolitik” (s. 172). Hans avstamp för detta är just ett möte i Leipzig med kulturforumet i Eurocities-samarbetet.⁴

Men om stadens kulturpolitik och förvaltning som administrativa enheter saknade en samlad policy gentemot internationella frågor fram till slutet av 1990-talet så kunde enskilda tjänstemän, å andra sidan, i både sin yrkesutövning och i det privata lära sig och låta sig inspireras av utvecklingar i andra länder. Andér fortsätter: ”Vi som jobbade med kulturfrågor kastade ... lystna blickar på den franska kulturpolitiken på [19]70-talet ... Under 80-talet sneglade vi lite på andra länder och fastnade för Glasgows kulturpolitik som integrerades i en omfattande stadsförnyelseprocess. I början av 1990-talet riktade vi in oss på Tyskland” (2016, s. 102). I Lindegrens rapport från 1991 lyfts Frankfurt och andra städer i Tyskland fram som exempel som lyckats

implementera kulturdriven utvecklingspolitik som inte inneburit att kulturen i sig instrumentaliserats. Snarare var det just en fri kultur av hög kvalité som var viktig.

Men manegen för ett tankesätt som inkluderar kulturdriven urban utveckling i Stockholm hade krattats på fler sätt än genom Bo André och kulturförvaltningens arbete. Redan 1973 började staden bygga upp institutioner för att locka företag och kunna agera strategiskt när staten alltmer drog undan sitt engagemang i lokal utveckling (Franzén *et al.*, 2016; jfr Harvey, 1989) och under 1980-talet kom även kulturpolitiken att dras in i diskussionerna om urban utveckling i Stockholmsregionen. Redan 1985 formulerade ekonomen Åke E Andersson en sammanhållen strategi för Stockholm och stockholmsregionen som byggde på tre K – Kunskap, Kommunikation och Kreativitet i vilken ”kreativitet handlar om att ge kultur och konst en plats i utvecklingen” och som tillsammans skulle göra staden attraktiv för framtiden (Franzén *et al* 2016, s. 71). Det är oklart vilket genomslag just Åke E Anderssons text haft men den visar att idéerna om kulturdriven urban utveckling funnits i omlopp mycket länge i Stockholm.

Så, även om Stockholms planer (särskilt i visionsdokumenten från 2000-talet) innehåller delar som ser ut att vara relativt direkta anpassningar till globalt cirkulerande idéer om kreativitet, ska dessa inte främst förstås som kopierade och “off the shelf”-policy, utan snarare har de varit en del av den lokala brygden av forskning, politik, kultur och utveckling där aktörerna lärt sig av och influerats av olika platser i olika tider och på olika sätt. När således Floridas idéer slog igenom på bred front runt om i världen under 2000-talet, fanns redan dels en förståelse för dessa idéer och liknande tankesätt bland Stockholms urbana beslutsfattare, dels en institutionell apparat som kunde anpassas och utvecklas till att härbärgera dem. Således var kraften i de globalt cirkulerande idéerna om kultur och kreativitet från 2000-talets början inte fullt så stark som litteraturen kanske leder en till att tro.

SLUTSATSER

Utifrån den framväxande litteraturen om policymobilitet har vi i detta kapitel visat att det finns en risk med att analyserna är för mycket styrda av just mobilitet och att de aspekter som handlar om immobilitet måste ges större utrymme. Detta är viktigt för förståelsen då policy på en plats utvecklas i relation till såväl inre utvecklingar av policy som i relation till utvecklingen på andra platser. Vi har problematiserat hur dessa samspelar och i detta syfte utvecklat idén om ett spektrum av policymobilitet som ett kritiskt analytiskt verktyg. Det är kritiskt framförallt i relation till att studier av policymobilitet tenderat att fokusera på just mobiliteten utan att ta tillräcklig hänsyn till lokala förhållanden och inre utvecklingar, eller om man så vill till immobilitetsdelar av spektrat. Detta trots att det i litteraturen funnits begrepp om just relationen mellan mobilitet och fixity (McCann, 2011). McCann formulerar relationen som en dialektik medan vi här snarare pekat på sammanflätningen i tid och rum av olika influenser. Vi finner därför att idén om ett spektrum ger möjlighet till en mer flexibel analys, än en dialektisk ansats. Genom policyspektrat sätts olika former av internationellt lärande i fokus istället för en konflikt mellan olika intressen.

Men även internationellt betingat lärandet har en tydlig rumslighet och temporalitet på en plats, oavsett om det är formaliserat (t ex i nätverk av städer) eller inte. Vidare förändras lärandet över tid och finner kontinuerligt nya former. I detta fluid space ingår en mängd aktörer (nätverk, städer, olika förvaltningar och institutioner såväl som enskilda personer och deras nätverk) som kommer att ligga till grund för artikuleringen av kulturpolicyn, och hur den relaterar till staden och dess utveckling. Det är återigen viktigt att inte blanda ihop staden med dess olika aktörer. Staden är ingen monolit eller enskild enhet, utan snarare ett öppet system eller ett slags fluid space i sig själv.

Att sätta lärande i fokus relaterar även till frågan om vad det faktiskt är som rör sig när policy rör sig mellan platser. Är det färdiga ”paket” av standardiserad policy som kanske lättare stöter på lokalt motstånd?

Eller är det ett mer löst sammanhållet knippe av idéer? I denna analys av Stockholm måste lärandet ses som diffuserat, dvs det finns ingen entydig källa för idéerna. Istället handlar det om ett utbyte av idéer mellan en rad olika aktörer och platser, vars rumslighet och rörlighet kanske bäst kan förstås av att den är föränderlig snarare än strukturerad och paketerad. Snarare än konflikt mellan tydliga alternativ (det lokala mot det globala och internationella) är det en kollektiv reflekterande process med en rad olika aktörer, lokala som utifrånkommande, som sammantaget resulterar i ett lärande på platsen.

Detta diffuserade lärande förbereder platsen och gör den mottaglig. Som Temenos och McCann (2012) visat måste det finnas en beredvillighet för att policys ska kunna landa. Men i och med att platsen gjorts beredd så har å andra sidan policyidéerna redan varit i omlopp på platsen under en tid och kan således knappast ses som nya, snabba eller helt utifrånkommande. De har redan i en mening domesticerats, passats in i den lokala institutionella strukturen och blivit lokala. Idén om ett policyspektrum har för detta visat sig vara ett gott analytiskt verktyg att tänka med på dessa frågor. Policyspektrum visar dessutom på ett generellt och modellerat sätt gränserna för policymobilitet. Det blir således ett kritiskt verktyg för att inte låta sig bli vilseledd av skrivningar i policyplaner utan istället närmare undersöka läranderelationerna mellan olika aktörer och platser.

TACK TILL

Arbetet med detta kapitel har finansierats av Vetenskapsrådet inom ramen för forskningsprojektet "Kreativitet underifrån. Den socio-politiska konstruktionen av 'kreativitet' i den europeiska staden" (nr 2015-00910).

NOTER

1. Forumet presenterar sig som ett sätt för policymakare i de 32 "key cities" som är med i nätverket att dela forskning och "underrättelser" mellan sig samt som ett sätt att utforska kulturens "vitala roll" för städernas framtida västånd. Se vidare <http://www.worldcitiescultureforum.com>, hämtad 2017-09-20.
2. METREX står för Network of European Metropolitan Regions and Areas och är ett forum med ett 50-tal medlemmar av Europas ca 120 metropolitiska regioner. Nätverket "tillhandahåller en plattform för utbyte av kunskap, expertis och erfarenhet om metropolitiska frågor", se vidare http://www.eurometrex.org/ENT1/EN/About/about_METREX.php, hämtad 2017-09-20.
3. Enligt författaren vilar boken på "dokumentär grund och har ett vardagens inifrånperspektiv" (Andér, 2016, s. 5) och han vill med den ge ett personligt "bidrag till historieskrivningen om kulturnämnden, kulturförvaltningen och Stockholms kulturliv" (s. 5). Perspektivet är således inte särskilt olik det autoetnografiska perspektivet som det används inom antropologisk forskning. Det är en påläst och insiktsgivande text, inte skriven på ett vetenskapligt sätt men ett primärt dokument för den som vill förstå mer av Stockholms stads inre förvaltningsliv inom kultursektorn.
4. Kulturforumet i Eurocities har 146 medlemsstäder runt om i Europa och arbetar bland annat för att "öka erkännandet av kultur som en vital aspekt av offentliga policy", öka tillgängligheten och deltagandet i kulturlivet samt utgöra en plattform för nätverk och utbyten kring policy och praktik bland medlemmarna. Se vidare <http://www.eurocities.eu/eurocities/forums/culture&tpl=home>, hämtad 2017-09-20.

REFERENSER

- Andér, B. (2016) *Mitt liv i kulturpolitiken 1977–2010*. Sandared: Recito Förlag.
- Andersson, I. (2014) Beyond "Guggenheiming": From flagship buildings to flagship space in Sweden. *Norsk Geografisk Tidsskrift – Norwegian Journal of Geography* 68(4): 228–237.
- Andersson, M. (2012) Inledning. Drömmen om världsklass. I U Sörensson (red.) *Stockholm global stad*. Stockholm: Samfundet St Erik, 9–17.

- Andersson, I. F. & James, L. (2019) Altruism or entrepreneurialism? The co-evolution of green place branding and policy tourism in Växjö, Sweden. *Urban Studies*, online first, 1 februari.
- Becker, T. (2015) Mobilising sustainability: Why European sustainable urban development initiatives are slow to materialize. *Planning Theory & Practice* 16 (1): 103–108.
- Borén, T. (2013) Kreativitet, kultur och hållbarhet i strategisk planering. En innehållsanalys av Vision 2030 i Stockholm. *Geografiska Notiser* 71(2): 74–87.
- Borén, T. & Young, C. (2013) Getting creative with the ‘creative city’? Towards new perspectives on creativity in urban policy. *International Journal of Urban and Regional Research* 37(5): 1799–1785.
- Borén, T. & Young, C. (2016) Conceptual export and theory mobilities: exploring the reception and development of the “creative city thesis” in the post-socialist urban realm, *Eurasian Geography and Economics* 57 (4–5): 588–606.
- Carr, C. (2014) Discourse yes, implementation maybe: An immobility and paralysis of sustainable development policy. *European Planning Studies* 22 (9): 1824–1840.
- Dolowitz, D. & Marsh, D. (1996) Who learns what from whom: a review of the policy transfer literature. *Political Studies* 44 (2): 343–357.
- Dzudzek, I. & Lindner, P. (2015) Performing the creative-economy script: contradicting urban rationalities at work. *Regional Studies* 49 (3): 388–403.
- Evans, G. (2009) Creative cities, creative spaces and urban policy. *Urban Studies* 46: 1003–1040.
- Florida, R. (2002) *The rise of the creative class*. New York: Basic Books.
- Florida, R. (2005) *Cities and the Creative Class*. London: Routledge.
- Franzén, M. Hertting, N. & Thörn, C. (2016) *Stad till salu. Entreprenörsurbanismen och det offentliga rummets värde*. Göteborg: Daidalos.
- Gibson, C. & Klocker, N. (2004) Academic publishing as ‘creative’ industry, and recent discourses of ‘creative economies’: some critical reflections. *Area* 36 (4): 423–34.
- Harvey, D. (1989) From managerialism to entrepreneurialism: the transformation in urban governance in late capitalism. *Geografiska Annaler, Series B: Human Geography* 71 (1): 3–17.
- Hirt, S., Sellar, C. & Young, C. (2013) Neoliberal doctrine meets the Eastern bloc: resistance, appropriation and purification in post-socialist spaces. *Europe-Asia Studies* 65 (7): 1243–1254.

- Jacobs, J. M. (2012) Urban geographies I: still thinking cities relationally. *Progress in Human Geography* 36 (3): 412–422.
- Korkkinen, L. (2016) Kulturhuset. Från vara till vara. I Klas Ramberg (red) *Stockholm som vara*. Stockholm: Stockholmia förlag, 75–101.
- Landry, C. (2000) *The creative city*. London: Earthscan.
- Lindeborg, L. (1991) *Kultur som lokaliseringfaktor. Erfarenheter från Tyskland*. Industri-departementet Ds 1991:22.
- Lysgård, H. K. (2013) The definition of culture in culture-based urban development strategies: antagonisms in the construction of a culture-based development discourse. *International Journal of Cultural Policy* 19 (2): 182–200.
- McCann, E. (2011) Urban policy mobilities and global circuits of knowledge: toward a research agenda. *Annals of the Association of American Geographers* 101 (1): 107–130.
- McCann, E. (2013) Policy boosterism, policy mobilities, and the extrospective city. *Urban Geography* 34 (1): 5–29.
- McCann, E. & Ward, K. (red.) (2011) *Mobile urbanism: cities and policymaking in the Global Age*. Minneapolis, MN: Minnesota University Press.
- McLean, B. L. & Borén, T. (2015) Barriers to implementing sustainability locally: a case study of policy immobilities. *Local Environment: The International Journal of Justice and Sustainability* 20 (12): 1489–1506.
- Novy, J. & Colomb, C. (2013) Struggling for the right to the (creative) city in Berlin and Hamburg: new urban social movements, new 'spaces of hope'. *International Journal of Urban and Regional Research* 37: 1816–1838.
- Peck, J. (2005) Struggling with the creative class. *International Journal of Urban and Regional Research* 29: 740–770.
- Peck, J. (2011a) Geographies of policy: from transfer-diffusion to mobility-mutation. *Progress in Human Geography* 35 (6): 773–797.
- Peck, J. (2011b) Creative moments. Working culture, through municipal socialism and neoliberal urbanism. I E.J. McCann och K. Ward (red.) *Mobile urbanism: cities and policymaking in the global age*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Peck, J. & Theodore, N. (2012) Follow the policy: a distended case approach. *Environment and Planning A* 44: 21–30.
- Peck, J. & Theodore, N. (2015) *Fast Policy*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

- rdshanky (2011) Pixabay. 2018 <https://pixabay.com/sv/new-york-city-rainbow-skyline-2043634/>, hämtad 2018-01-12.
- Pratt, A. C. (2009) Policy transfer and the field of the cultural and creative industries: what can be learned from Europe? I L. Kong and J. O'Connor (red.) *Creative economies, creative cities: Asian-European perspectives*. New York: Springer Media.
- Prince, R. (2012) Metaphors of policy mobility: fluid spaces of “creativity” policy. *Geografiska Annaler, Series B: Human Geography* 94 (4): 317–331.
- Prince, R. (2014) Consultants and the global assemblage of culture and creativity. *Transactions of the Institute of British Geographers* 39 (1): 90–101.
- Robinson, J. (2015) ‘Arriving at’ urban policies: the topological spaces of urban policy mobility. *International Journal of Urban and Regional Research* 39 (4): 831–834.
- Stein, C., Boris, M., Glasze, G. & Pütz, R. (2017) Learning from *failed* policy mobilities: contradictions, resistances and unintended outcomes in the transfer of “Business Improvement Districts” to Germany. *European Urban and Regional Studies* 24 (1): 35–49.
- Temenos, C. & McCann, E. (2012) The local politics of policy mobility: Learning, persuasion, and the production of a municipal sustainability fix. *Environment and Planning A* 44: 1389–1406.